

Предприемачът като откривател

Човешкото общество винаги се е вълнувало от проблема за бедността и богатството, за вечно несправедливото разпределение на оскъдните блага. В днешни времена често се среща твърдението, че успешите предприемачи са хора, които живеят на гърба на другите. Те са несправедливо богати, защото именно тяхното богатство се компенсира от бедността и немотията на хиляди други. Тези изказвания се приемат доста равнодушно сред онази част от населението, което счита себе си за несправедливо бедно. Откъде се е появило това рязко разминаване в стандарта на живот? Предприемачите явно съвсем несправедливо присвояват отнякъде. Същите тези неспирни критици на успешия предприемач не могат или отказват да видят истинските причини за неговия успех, те коментират единствено незаслуженото му социално положение, като никога не намесват трънливия и несигурен път довел го до там. Дали говорим за завист или не, но винаги е по-лесно да препишеш на някой друг причините за собственото ти положение. Забравяйки истинските заслуги на предприемача, както и неговото основно призвание сред обществото, може би е по-добре да си припомним един наглед случаен пример.

Какво ли се е опитвал да направи човекът докато е откривал как да си набавя огън сам? Най-вероятно е искал е да подобри собственото си положение, като намери начин да управлява по най-удобен начин тази природна стихия. Виждал е същата незадоволената потребност и в околните. Усещал е себе си като човек на промяната, като откривател. Това на пръв поглед едностранно задоволяване на една потребност неволно е довело до създаване на всеобщо благо и го е предоставило на останалото население. А дали същият този груб пещерен човек не се е решил по-късно да захвърли дебалата тояга, с която е налагал зверовете по цял ден и да предложи гениалното си откритие на същите онези, с които до вчера е гонил дивеча...срещу две парчета месо да речем. И докато завистливите му и безспирно цъкащи с език другари усвояват откритието му, той вече е забравил как се държи същата тази тояга и се е насочил към задоволяване на следващите им нужди, които биха се появили в момента, в който приемат това откритие просто като даденост отнякъде. Те не биха се замислили допълнително какъв риск е поел пещерникът, загърбвайки собствената си прехрана от лова, за да удря два камъка един в друг по цял ден или търка пръчки в мръсната земя. Сочейки го обвинително с пръст заради вродения му мързел и незаслуженото натрупано изобилие от месо, всъщност се страхуват да приемат, че съвсем скоро са били на едно социално ниво с него. Дали им е липсвала достатъчна решителност, за да поемат риск в името на нещо на пръв поглед безсмислено, или са се примирявали, че огън ще има само когато гръм падне върху съседното дърво, никой не знае. Единственото сигурно е, че пред тях не е съществувала никаква пречка, за да се решат на едно такова подобно рисково начинание.

Сега да си представим, че нашият предприемач-пещерник отдавна е захвърлил вмирисаните животински кожи по себе си и тоягата, за да продължи безспирно да угажда на

негово величество консуматорът и по този начин да забогатява. Да си представим също, че отделеното време е натрупан капитал и пещерният откривател е решил да го инвестира в създаване на нещо обществено полезно и по този начин да осигури и собственото си благосъстояние. Времето отделено за това откритие се е превърнало в пари, а наградата му за добре свършената работа е също пари, но повече от първоначално заделените и наречени печалба. Това е нормално, защото той отдавна не получава две парчета месо в замяна, тъй като човекът е измислил универсалното и набедено за далеч по-миришещо от месото разменно средство – парите. В крайна сметка нищо не се е променило много от онова време, просто нещата са еволюирали до един по-сложен пазарен механизъм.

Какво ли би се случило ако нашият откривател не получаваше нищо в замяна на гениалното си откритие? Със сигурност той нямаше да има и изгода да го сподели с останалите, щеше да го скъта за себе си, пазейки го със същата вярна тояга или най-вероятно нямаше да се занимава да го открива изобщо. За да не се връщаме отново към тоягата и всичките свързани с нея първични пещерни изблици ние приемаме, че предприемачът заслужава да получи награда за своя принос към подобряване на общественото положение. Получавайки възнаграждение заради своето откритие, предприемачът увеличава собственото си благосъстояние, което е следствие от задоволяването на неотложните нужди на обществото. Много често това нововъведение обаче не е достатъчно, или стига за да му осигури прехраната само за определен период от време. Когато преобладаващата част от населението си е набавило това благо, то автоматично се насочва към задоволяване на следващата си по значимост неотложна потребност и на предприемача не му остава нищо друго, освен да поеме отново риска да утоли тази неспирна жажда по възможно най-добрия начин, впрягайки наличните си средства от време и пари. Ако този път не успее, той ще бъде изместен от други, справили се по-добре и ще бъде принуден да напусне надпреварата.

Да, съвременното общество се задвижва именно от такива „незаслужено богати“. Лошото е, че голяма част от населението отказва да свърже тяхното по-високо социално положение със собствените си задоволени потребности. Те са ни дали „огъня“, защото ние сме имали нужда от него. Ако това не беше така, никой нямаше да предпочете да загуби дори минута от времето си за нещо, от което нямаме нужда. В този ред на мисли не е ли по-правилно да ги наричаме откриватели, които задоволяват нашите нестихващи потребности? Не са ли именно те движещата сила на пазарната икономика, която води и до непрекъснат технически прогрес? Без тяхната предприемаческа находчивост едва ли нашите потребности щяха да бъдат задоволени по какъвто и да е начин в момента. Те са там, именно защото всички ние сме ги поискали и направили такива.

Петър Петров

2010 г.